

Pasaulio lietuvių bendrabūvis - kvietimas kurti

Ingrida Celešiūtė

Paklausus *Google*, kas yra „bendrabūvis“, vaizdai siūlo susibūrimo bendram tikslui, harmoningos vietos diskusijai ir tarpusavyje derančių skirtybių idėjas. Paprastai tariant - tai bendra visuomenės būtis, egzistavimas vienoje erdvėje ir laike, dalinantis tiek džiaugsmiais, tiek vargais, prisitaikant prie kintančio pasaulio, idant neprarasdami savasties išliktume.

Tai ne naujadaras, bet senas lietuviškas žodis, kurio nei savo buitinėje kalboje, nei akademinėje ar oficialioje retorikoje paprastai nevartojame. O, kaip žinome, kokių žodžių nevartojame, tų ir neturime arba nepastebime.

Tikriausiai paklausite, kam turime pradėti vartoti žodį, kuris neprigijo arba buvo natūraliai užmirštas? Atsakymas būtų paprastas - tam, kad sukurtume tai, ko ilgimės ir stokojame - savo, kaip tautos (lietuvių, gyvenančių Lietuvoje ir visame pasaulyje) bendro būvio vaizdinį ir jį įgyvendintume.

Kas, jei šio vaizdinio taip ir nesukursime?

Prof. Egidijus
Aleksandravičius. Jono
Petronio nuotr.

Prof. Egidijus Aleksandravičius yra atkreipęs dėmesį, jog dabartinis lietuvių išsisklaidymas po pasaulį jau keliolika metų „krečia išdaigas“ lietuvių tapatybei. Deja, svarbiausias tautinio pasakojimo herojus – vis dar ant Nemuno krantų per amžius tykiai gyvenanti etnolingvistinė, valstietiška, sėsli bendruomenė, kuri turi ir atskilusias išėivijos šakas, tačiau joms nesuteikia didesnės reikšmės ir istorinio vaidmens. „O jei pažvelgtume kitokiomis akimis ir imtume pastebėti, kad jau šimtmečius esame (kaip ir dauguma kitų istorinių tautų) keliavę, kariavę, migravę, apsigyvenę keliuose kontinentuose? Gal pasaulis taps savėnis, o tautinė tapatybė nebus taip stipriai pririšta prie trijų milijonų? Gal kas nors pasakys: mūsų šiame pasaulyje yra šeši milijonai, tik reikia gebėti atpažinti, prisiminti ir siekti angliškai, ispaniškai, portugališkai, vokiškai šnekančiuosius lietuvius priimti kaip savuosius. Juk tam tikra prasme, kaip tauta esame vienos atminties bendruomenė“, – knygoje „Pokalbiai lietuvių pasaulio pakraštyje: Brazilija“ teigė istorikas.

„Vienos atminties bendruomenė“, kuri turi išmokti branginti vieni kitus ir būti kartu, pratęščiau. Neseniai VDU vykusiame renginyje išgirdau Jurgį Didžiulį išsakant mintį, kad žmogus niekada nesijaus lietuviu, jei bendruomenė jo nepriims – net jei šis žmogus gyvens Lietuvoje ir tobulai kalbės lietuviškai... Pažįstamas jausmas?

Ar tikrai lietuvių bendrabūvio kūrimas neištirta erdvė?

Prof. E. Aleksandravičius yra taikliai pastebėjęs, kad 1935 m. įvykęs pirmasis Pasaulio lietuvių kongresas, kuris subūrė aktyvią intelektualinę akademinę bendruomenės dalį, sugebėjo sukurti pasaulio ir Lietuvos lietuvių bendrabūvio vaizdinį, ir netgi į vidurinių mokyklų programą jį įrašyti, kaip A. Šapoka padarė 1936 metų vadovėlyje.

Kaune tais metais vykusiame Pasaulio lietuvių kongrese dalyvavo 105 delegatai iš JAV, Latvijos, Didžiosios Britanijos, Brazilijos, Argentinos, Urugvajaus, Prancūzijos, Kanados. Posėdžių metu buvo išrinktas Pasaulio lietuvių kongreso prezidiumas, kurio svarbiausias uždavinys buvo stiprinti bendradarbiavimą tarp Lietuvos ir užsienio lietuvių, suartinti visame pasaulyje gyvenančius lietuvius ir skatinti juos išlaikyti lietuvybę.

Laisva ir nepriklausoma šalis rūpinosi savo diaspora, toliaregiškai žvelgdama į ateitį, įvertindama vieningos pasaulio lietuvių bendruomenės potencialą. „Iki šiol mes nesame to įtakoję ar pakeitę, – teigia prof. E. Aleksandravičius. – Nors esame emigracijos čempionai, mūsų vadovėliuose nėra pasakojimo apie diasporos praeitį. Didžiausias iššūkis šiandien – jaunuomenės ir senuomenės edukacija.“

Pasaulio lietuvių universiteto misija

Tokią edukacijos ir savivokos ugdymo misiją įgyvendina Vytauto Didžiojo universitetas, atkurtas ir gyvuojantis pasaulio lietuvių, tokių kaip Algirdas Avižienis, Bronius Vaškėlis, Valdas Adamkus ir kt., pastangų dėka.

Tai natūrali pasaulio lietuvių veiklų ir iniciatyvų tąsa arba, kaip sako prof. E. Aleksandravičius, „dora skola“ tiems pasaulio lietuviams, iš kurių atėjo visi pozityvūs, šviesūs aukštojo mokslo tikslai. Todėl VDU tikslai, uždaviniai ir veiklos, skirtos šiai misijai įgyvendinti, yra vadinamos „Pasaulio lietuvių universitetu“.

Taip kaip universiteto, plačiąja prasme, misija yra visuomenės savivokos ir sąmoningumo ugdymas, Pasaulio lietuvių universitetas, veikiantis Vytauto Didžiojo universiteto platformoje, siekia skatinti lietuvių diasporos ateities ir visos lietuvių tautos bendrabūvio apmąstymus, ugdant intelektualinę pasaulio lietuvių vaizduotę.

Diasporinės tautos vaizdinys ir vertybės

Atsispirdami nuo minties, kad lietuvių diaspora ir lietuviai, gyvenantys Lietuvoje,

yra viena, ta pati (diasporinė) tauta, arba pasaulio lietuviai, ir suprasdami šiandien kylančias tapatybės ir susiskaldymo grėsmes, kviečiame klausti, o tada įsiklausyti ir įsivaizduoti:

- Kokios turi būti lietuvių diasporinės tautos vertybės? Galbūt mūsų skirtybių branginimas, plečiant suvokimą, kas yra lietuvis? Galbūt lietuvių diasporos atminties ir paveldo tausojimas?
- Kaip turi atrodyti lietuvių diasporinės tautos bendrabūvis? Ar tai tik ryšys su Lietuva, ar gebėjimas mąstyti ir dirbti kartu?
- Kokį vaidmenį, kuriant lietuvių diasporinės tautos bendrabūvį, turėtų atlikti kiekviena jos dalis: 100-tį skaičiuojančios pasaulio lietuvių bendruomenės ir organizacijos; naujieji migrantai; nuolat migruojanti tautos dalis, kuri jaučiasi nei atvykusi, nei išvykusi; ir žinoma, mes, gyvenantys Lietuvoje?

Žmogaus pasirinkimo laisvė yra svarbiausias prioritetas, kiekvienas yra laisvas dirbti ir gyventi ten, kur nori. Kiekvienas taip pat yra laisvas rinktis, kokį santykį nori palaikyti su Lietuva ir pasaulio lietuviais. Pirmajai sąlygai įtakos daryti negalime ir nenorime. Antroji, reikalaujanti nuolatinių pastangų, gali būti formuojama, pirmiausiai įsivaizduojant, koks gali būti pasaulio lietuvių bendrabūvis.

Straipsnis spausdintas žurnalo „Pasaulio lietuvis“ 2018 m. vasario numeryje.

Mielai pasidalysime žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.